

מערך שיעור ל"ג בעומר - הגבורה איננה פסגה

למי אנו קוראים גיבור? מי הגיבורים שלנו? כיצד מחנכים לגבורה? האם היא אומץ לב וכוח פיזי או דווקא כוח פנימי ערכי? במערך שלפנינו נשוחח על רעיון הגבורה וביטויי בשירות הצבאי

גורם מעביר: מפקד **קהל יעד:** מפקדים **זמן העברה:** 30-45 דקות

מטרות המערך

1. המפקד יכיר את אירוע מרד בר כוכבא בהקשרו של ל"ג בעומר.
2. המפקד ידון במושג הגבורה וקישורו לערכי רוח צה"ל.

רקע על ל"ג בעומר

ל"ג בעומר הוא יום שמחה המצוין ביום השלושים ושלוש של ספירת העומר. ביום זה נקשרו מספר מסורות, שתי המרכזיות שבהן:

1. ציון יום הולדתו ופטירתו של ר' שמעון בר-יוחאי שחיבר לפי המסורת את ספר הזוהר.
2. ציון הפסקתה של מגפה אשר הביאה למותם של רבים מתלמידיו של ר' עקיבא.

בתנועה הציונית זיהו את האירוע השני עם מרד בר-כוכבא (132-135 לספירה) שרבי עקיבא היה אחד מתומכיו המרכזיים והתרחש מספר עשורים לאחר חורבן בית-המקדש השני. המרד אמנם הצליח לרתק לארץ כוחות עצומים של צבא רומי והביא להצלחות חשובות, אך הסתיים בכיבוש אכזרי שהוביל לדלדול האוכלוסייה היהודית בארץ.

ערך הגבורה הוא אחד הערכים המרכזיים העומדים בבסיס ל"ג בעומר ודמותו של בר-כוכבא מעלה שאלות רבות ביחס לערך זה. מחד, בר-כוכבא מתואר על-ידי חז"ל כגיבור חיל רב מעללים שזכה לתמיכה של חכמים בני דורו, אך מאידך הם מבקרים אותו קשות על הגאווה שליוותה את גבורתו. **במערך שיעור זה נשתמש בדוגמה**

ההיסטורית של בר-כוכבא כדי לדון בערך הגבורה ולבחון את האופן בו נוכל להעבירו הלאה כמפקדים.

מהלך הפעילות

לפניכם מספר קטעים לקריאה ולדיון באמצעותם תוכלו להרכיב פעילות מתאימה לצוות שלכם. שימו לב כי הקטעים והשאלות נועדו לסייע להעביר את ה-"אני מאמין" שלכם ולא להחליף את האמירה הפיקודית שלכם. ניתן להעביר את המערך בשלמותו או להתמקד בקטע ספציפי לשיקולכם.

מהי גבורה

בקש מהמשתתפים: נסו לחשוב על דמות שבעיניכם היא "גיבור" או "גיבורה".

אסוף את התשובות השונות תוך חידוד השאלות:

- מדוע היא/הוא גיבור בעיניך?
- מה התכונות הבולטות של אותה דמות?
- כיצד אותה דמות השפיע עליך?

הגבורה אינה פסגה. היא דרך העפלה, דרך שאין בה קפיצות. הגבורה אינה מושג צבאי. כל מקום שאתה מוצא בו הקרבה, גם גבורה תמצא שם. אדם ההולך לערוך תצפיות מטאורולוגיות על אי בודד, באזור של חשכה ושלגים, גיבור הוא ודרכו קשה פי כמה מדרכו של איש היוצא להסתכנות חד פעמית. הרופא העובד במחקר מסוכן ועושה את גופו עצמו שפן-ניסיונות, גיבור הוא. וגיבור הוא גם המתיישב החלוץ, גם איש הרוח החי למען רעיונו ומפעל חייו. גבורה האמתית מתגלה גם בחולין של יום יום. אנו רגילים לייחס את מושג הגבורה לצבאיות, מסיבה מובנה: מהלוחם נדרשת הסכמה למפרע הקרבה מכסימלית, לקרבן חיים. אך אין זו הדרך היחידה...

לא הפחדנות היא היפוכה של הגבורה אלא האנוכיות. האיש האנוכי יכול להיות אמיץ, אך גיבור לא יהיה. אין גבורה בבנדיטיזם [=מעשי קונדס והתפרעות], אף לא בנועז ביותר. הגבורה היא קודם כל מידה מוסרית. יכולים יחידים, אם מעטים ואם רבים, להתאחד לשם מטרות אנוכיות, בלתי מוסריות, והיחידים הללו אפשר שיהיו נטולים כל תחושה של פחד. אבל שכינת הגבורה לא תשרה עליהם בין אם הם חבורת שודדים בשיקגו ובין אם הם שליטים על מדינה פשיסטית בגרמניה. הגבורה שהיא הקרבה,

אינה אכזרית ביסודה, היא אינה מתאכזרת. זו הצורה הנעלה ביותר של השירות. ביסודה היא אהבת הזולת. דרכה האנושית ביותר של הגבורה היא השליחות.

(יצחק שדה, "שבילי גבורה", בתוך: מסביב למדורה)

שליחות - החייל יראה בשירותו הצבאי שליחות; יהיה נכון לתרום כל שביכולתו להגנת המדינה, אזרחיה ותושביה. זאת בהיותו נציג של צה"ל הפועל מתוקף ובמסגרת הסמכויות שניתנו לו על פי פקודות הצבא.

(רוח צה"ל, ערך השליחות)

יצחק שדה (1890-1952) היה ראש הפלמ"ח ומהלוחמים הבולטים של ההגנה אשר שימש כאלוף בצה"ל במהלך מלחמת העצמאות. שדה היה מהראשונים שכתבו ספרות צבאית בעברית והוא עיצב במעשיו ובכתיבתו רבים מהערכים שמניעים את צה"ל עד היום.

- כיצד מבין שדה את ערך הגבורה? מה ההבדל בעיניו בין גבורה צבאית לבין גבורה אזרחית?
- כיצד אתם מבינים את האמירה "לא הפחדנות היא היפוכה של הגבורה אלא האנוכיות"?
- מהו הקשר שמוצא שדה בין גבורה לשליחות? מדוע גבורה אמתית לדעתו מתבטאת בשליחות?
- האם אתם מסכימים עם האופן בו מנתח שדה את הגבורה?
- יצחק שדה רואה בעשייה מתוך שליחות למען האחר – גבורה, גם כאשר אינה תחת אש וחירוף נפש. כיצד אתם מבינים את העשייה הצבאית לאור הגדרתו?
- האם תוכלו לתאר פעולה של מפקד/עמית/פקוד שפגשתם לאורך שירותכם הצבאי ותוכלו להגדיר אותו כ-"גיבור" על-פי הגדרה זו?
- האם אתם חשים כי חייליכם חשים "גיבורים"? האם בכל התפקידים בצה"ל חשים "גיבורים"?

אמר [דוד] לדואג... וזו גבורה היא שרואה אדם את חברו על-פי הבור ודוחפו לבור?!
ורואה אותו על ראש הגג דוחפו, זו גבורה היא?! אלא אימתי הוא גיבור? בשעה שיבוא
חברו ליפול ואוחזו בידו שלא יפול. וכן מי שרואה את חברו נופל לבור ומעלהו.

(מדרש תהלים, לפרק נ"ב פס' ג')

על-פי המסופר בספר שמואל א' (פרקים כ"א-כ"ב) ביקש דוד את עזרתו של אחימלך,
הכהן הגדול מעיר הכוהנים נוב בעת בריחתו משאול המלך. אחימלך, שלא ידע כי דוד
בורח משאול, סייע לו. דואג האדומי, אחד משריו של שאול סיפר לו על כך ובתגובה
הורה שאול להשמיד את העיר ולהרוג את יושביה. במזמור נ"ב בתהילים מתייחס דוד
לדמותו של דואג ושואל לגביה בין היתר את השאלה הרטורית: "מה תתהלל ברעה,
הגיבור?" (במילים אחרות, מה הגבורה הגדולה במעשהו של דואג?) מדרש תהלים
מבקש להרחיב בנוגע לתפיסת הגבורה של דוד ומרחיב את ההתייחסות למעשיו של
דואג.

- איזו תפיסה של גבורה מבקר דוד במדרש זה? מה הקשר בין גבורה זו לבין ה-
"בנדטיזם" אותו הזכיר יצחק שדה?
- מיהו גיבור לפי דוד? האם אתם מסכימים עם הגדרה זו?
- כיצד כמפקדים נוכל לטפח בצוות אווירה של גבורה מסוג זו שמתאר דוד?

גבורה אינה נמדדת רק בתוצאות הקרב, בהשלמת המשימה ובניגוף האויב. גבורה גם
אינה היפוכו של הפחד. גבורת האדם היא בראש ובראשונה ביכולתו להתגבר על
הפחד, להעמיד את טובת האחר, החבר, המשימה ובכלל, לפני או במקום שלומו
וטובתו שלו. רבים הם הלוחמים אשר סיכנו את חייהם, במודע ומתוך נכונות לשלם
את מלוא המחיר. הן במעשי הגבורה בעת מבחן עילאי והן במעשי היום-יום שאין בהם
תפארת, אבל יש בהם מסירות והקרבה וגילויים של גבורה ומופת. לנגד עיניהם עמדה
ועודנה עומדת המטרה האחת: הגשמת החזון של מדינת ישראל עצמאית, נכונה
ובטוחה, שלא על-מנת לקבל פרס, שלא כדי להתהדר בעיטור, אלא בשם מיטב ערכי
הרעות והמסירות לאדם ולחברה.

(אמנון ליפקין-שחק, הקדמה לספר הגבורה)

דבקות במשימה וחתיירה לניצחון - החייל יילחם ויפעל באומץ לב נוכח כל הסכנות והמכשולים שבפניו, וידבק במשימתו בנחישות ובתבונה, עד כדי חירוף הנפש.

(רוח צה"ל, הערך דבקות במשימה וחתיירה לניצחון)

אמנון ליפקין-שחק (1944-2012) היה הרמטכ"ל ה-12 של צה"ל. בשנת 1997 כתב הקדמה ל-"ספר הגבורה" המרכז את סיפורם של לוחמי צה"ל אשר זכו בהלך השנים לאותות וצל"שים.

- כיצד מבין ליפקין-שחק את המושג גבורה? מה הקשר בין הבנה זו לבין הבנות אחרות של המושג בהן נתקלנו?
- מה הקשר בין הגבורה כפי שתופס אותה אמנון ליפקין-שחק לבין הערך דבקות במשימה וחתיירה לניצחון?
- כיצד נוכל כמפקדים לעתיד לחנך את חיילינו לאורה של גבורה מסוג זה?

דגשים לסיכום מפקד

- עסקנו בפנים השונות של המושג "גבורה" והקשרו לל"ג בעומר.
- חידדנו את משמעות ערך השליחות כמרכיב מרכזי במושג "הגבורה".
- דנו בערך הדבקות במשימה והעשייה כמרכיב מרכזי בגבורה הצבאית.
- עסקנו במקומה של העשייה הצבאית בכל תפקיד ודרג כהגשמה של "גבורה" למען מדינת ישראל והגנת אזרחיה ותושביה.
- הבא בפני חיילך את ה"אני מאמין" הפיקודי שלך על חשיבותה של הגבורה והשליחות בשירות הצבאית.